

KONFEKCIJA PAULIN ▶ LJUBLJANA

ŠELENBURGOVA ULICA 1

nudi največjo izbiro damskih plaščev, kostumov in oblek
Aktivnim učiteljicam tudi na ugodno obročno plačilo

Socialna samopomoč državnih in banovinskih uslužbencev

Podporno društvo državnih in banovinskih uslužbencev dravske banovine, v katerem je včlanjenih tudi večje število učiteljev in učiteljic, je imelo v nedeljo, 26. t. m., v beli dvorani hotela Uniona v Ljubljani svoj deveti redni občni zbor. Poleg članov iz Ljubljane so se ga udeležili tudi društveni poverjeniki iz Celja, Trbovelj, Jesenic in Lese.

Občni zbor je otvoril predsednik g. Dolžan Janko, ki je po uvodnem pozdravu in po konstituiranju občnega zbora poudarjal važnost te dobrodelne socialne ustanove, ki ima svoj posmrtni in bolniški sklad. Iz posmrtnega sklada daje društvo svojcem umrlih članov posmrtnine do zneska 5000 din. Bolniški sklad pa nudi brezplačne zdravniške ordinacije, brezplačno dobavo zdravil, podpore v svrhu zdravljenja in podpore siromašnim članicam porodicam. Posebne ugodnosti nudi društvo s tem, da dovoljuje društvenim članom posojila.

Iz tajnikovega poročila, ki ga je podal g. Markič Viktor, je razvidno, da je v posmrtnem skladu vpisanih 1548 članov in članic. Od teh je v bolniškem skladu včlanjenih 967. V minulem letu je umrlo 12 članov oz. članic. Njihov spomin so zborovali primerno postavili. Društveni odbor je v nekaj nujnih, izrednih in vsega upoštevanja vrednih primerih uspešno posredoval pri kraljevski banški upravi v Ljubljani za popoln popust stroškov zdravljenja v zdravilišču v Dobrni in za plačilo stroškov zdravljenja na kliniki v Zagrebu. Med letom je društveni odbor sprejel tudi 5 novih zdravnikov bolniškega sklada.

Blagajnik g. Bischof Viktor je podal izčrpno sliko letnega računa. Za ordinacije zdravnikov je bilo izdanih 2010 nakaznic, za lekarne pa 1848, skupno torej 3858 nakaznic.

Honorarji zdravnikov so znašali 72.000 din, stroški za zdravila pa 92.000 din. Za podpore v bolni in za porodiške podpore je bilo izplačanih 7100 din. Na posmrtninah je v l. 1938. izplačalo društvo 60.000 din. Posojil je podelilo društvo članom v l. 1938. za 573.000 din. Celokupno društveno premoženje znaša 965.000 din in je za 91.700 din večje od prejšnjega leta.

V imenu pregledovalcev računov je poročal g. Zajec Albin, da je društveno poslovanje v najlepšem redu ter je predlagal, da občni zbor izreče odboru razrešnico s pohvalo. Občni zbor je predlog soglasno sprejel.

Pri dopolnilnih volitvah sta bila blagajnik g. Bischof Viktor in podpredsednik g. Lokar Anton, ki jima je potekla funkcijska doba, soglasno vnovič izvoljena. Prav tako tudi oba namestnika g. Pogačar Valentin in g. Mavrovč Matija, ter oba pregledovalca računov g. Zajec Albin in g. Česnik Mirko.

Občni zbor je osvojil predlog odbora, da se tistim, ki javijo svoj pristop v društvo najpozneje do 30. junija 1939., dovoli znižana pristopnina po 40 din, izrednim članom (otroci od 5. do 21. leta starosti) pa po 10 din, ter da je vstop v društvo mogoč le osebam, ki niso še prekoračile 45. leta starosti.

Na predlog društvenega odbora je občni zbor tudi sklenil, da bo 27. aprila letos izredni občni zbor društva z dnevnim redom: Sprememba društvenih pravil in sprememba čl. 26. pravilnika bolniškega sklada.

Občni zbor, ki je izzvenel v najlepši harmoniji in slogi, je zaključil g. predsednik z izjavo, da bo društvo slej ko prej vztrajno delovalo dalje v pravcu medsebojne solidarnosti pomoči članstva.

Sloga slovenske inteligence

Živimo v dobi razkroja, v dobi, ki postaja za Slovence usodna. Tedni, ki smo jih preživeli, so nam znak, da stabilizacija v svetu le ni takšna, kakršno so si miru želeči narodi polnih dvajset let predstavljali. V tem vse-skozi grozečem nemiru, ki liči miru pred viharjem, je treba trdnih živcev. V tem času ima učitelj — in še posebno slovenski učitelj — prav posebno nalogo: vršiti svoje poslanstvo do konsolidacije naših domačih razmer, da bomo pripravljeni strnjeno in samozavestno pričakati dogodke.

Ko so ljubljanski akademiki podali izjavo, da začasno prekinajo med sabo z vsemi nepotrebnimi trenji, je slovenska kulturna javnost vzela to izjavo z zadoščenjem na znanje. Lepo je to! Čeprav se človeku vsiljuje misel, čemu so bila sploh vsa ta trenja skozi dvajset let, in kaj ima narod danes od vsega slovenskega »bojevitiga« življenja, v katerem smo »reševali« svetovne ideje in gospodarske velevpore, nas takle uspeh ob dvajseti uri kljub vsemu iskreno razveseli, ker nam kaže pot, ki vodi do naše rešitve. Važno pa je, da se v tem trenutku spomimo vsega gorja, ki ga je rodila slovenska politična razcepljenost — ne toliko razcepljenost kmetijske ali delavskega ljudstva, ki je bilo za skupnost vedno in ob vsaki priliki dovzetno (vidi majniško deklaracijo!), temveč razcepljenost zaslepljene slovenske politične inteligence, ki še ni prišla do spoznanja, da so vsi boji z mlino na veter hromili narod.

Slovensko učiteljstvo, ki je raztreseno po vsej domovini, do zadnjih gorskih vasi, do-

jemalo vsak čas vso žalost in nesrečo (drugega itak ni bilo dosti) menda se je pogledilo v dejanja in nehanja vsega naroda in že kmalu po nastanku Jugoslavije pokazalo pot, kako bi najlepše prišli do cilja. Gibanje za veliko, politično neodvisno organizacijo, tolerantno, puščajočo vsakemu članu kulturno in idejno svobodo, je že pred mnogimi leti doživelo uspeh, ker je naziranje po depolitizaciji prodrlo v vso globino slovenskega učiteljskega telesa. Od tedaj je imelo slovensko učiteljstvo pred očmi samo en smoter: dobro naroda in moč Jugoslavije. Navedeni smoter je tako prodril v vse delo našega učitelja, da se je tako vse konkretno stremljenje po tem ravnavalo. Dosegli smo v tem vsaj delni uspeh, čeprav so se razmahu učiteljevega dela v šoli in izven nje zoperstavljale razne sile. Poudariti pa je treba še to: Slovensko učiteljstvo ni nikoli zahtevalo za svoje delo kakšne posebne nagrade, niti priznanja, temveč le miru in pravičnosti. Za nesebično delo, ki bi imelo ob enodušni podpori za našim ljudstvom stoječe inteligence velikanski uspeh, pa smo prejeli marsikaj udarcev ali breo, kar je velika škoda. Ne radi nas — naš idealizem ni upadel — temveč radi naroda, ki danes žal nikomur več ne zaupa, ali pa se ne znajde v razmerju do naše razkosane inteligence, ki ji je pri srcu narod, a ne zgolj in samo strankarski interesi (kar se je zdela mnogim doslej edina naloga), stopi složno k obrambi domovine in pusti nekoristne, otročje prepirke! Zgled dajeta učiteljstvo in akademika mladina!

A. P.

Pripombe k novim učnim načrtom

Pedagoška centrala je obravnavala na zadnjih treh diskusijskih sestankih, ki jih prireja za svoje članstvo vsakič 14 dni, vprašanje preosnove sedanjih učnih načrtov za ljudske šole. Izhodišče razgovorom je bila misel, da mora tudi ljudska šola (kakor vse druge šole) s svojim delom pomagati učencem, da se na osnovi danih jim znanj razvijajo v osebnosti, ki so zakoreninjene v lastnem narodu, usmerjene proti videnim idejam jugoslovanske narodne države (= ideje prava, humanosti, narodnega in državnega edinstva ter verske strpnosti), socialno čuteče in sposobne za produktivna dejanja. Ta misel mora iz novega učnega načrta jasno odsevati, ali to je možno samo, ako se pravilno rešijo nekatera druga vprašanja.

1. Kaj je za ljudsko šolo svojstveno in v čem se razlikuje od drugih šol?

To vprašanje bi moral prav za prav obrazložiti Zakon o ljudskih šolah, ki pa tega ne stori. Ker je odgovor za učni načrt bistvene važnosti, naj slede tu najvažnejši znaki. Ljudska šola je začetna šola vseh otrok; je šola širokih ljudskih slojev; zasidrana je v domači učencev; bolj od vseh drugih šol je približana življenju; svojim učencem nudi poljudno občo izobrazbo (t. j. izobrazbo, ki je v sredini med navno ali otroško in višjo občo izobrazbo, kakršno posreduje srednja šola); ta izobrazba je ob koncu posečanja ljudske šole zakrožena.

2. Kako naj se prilagodi učni načrt značilnostim ljudske šole.

Biti mora vsedržaven in zato okviren ter minimalen. Naloga pokrajinskih prosvetnih uprav pa bodi, da sestavijo na njegovi osnovi pokrajinske, zato nekoliko podrobnejše učne načrte, ki bodo z ene strani docela uvaževali

posebnosti poedinih pokrajin, z druge pa razne organizacijske oblike poedinih ljudskih šol (nižje in višje organizirane šole), t. j. pokrajinske prosvetne uprave bodo sestavljale učne načrte za svoje enorazrednice, dvorazrednice itd. Poedine šole odn. poedini šolski okrajji bodo na osnovi pokrajinskega učnega načrta sestavili podrobni učni načrt s popolnim upoštevanjem domačije in zmogljivosti učencev. Da pa se kljub tej postopni vsebinski diferenciaciji ohrani načelna in duhovna enotnost, naj bi tvorile neobvezne smernice, ki bi dajale učitelju navzgor, pobude in primere, sestavni del obveznega vsedržavnega minimalnega bkvirnega učnega načrta.

3. Ali je sedanja dvodelba ljudske šole utemeljena in koristna?

Dvodelba ljudske šole je mladinoslovno utemeljena toliko, ker se približno z dovršenim 11. življenjskim letom zaključuje otroštvo ter se pričinja zorenje. Radi tega je ljudska šola v svojem bistvu šola otroštva in deloma šola zorenja. Ni pa koristno, da prihaja ta mladinoslovno pravilna organizatorično tako ostro do izraza. Dovolj je, da se primerno spremeni snov v učnem načrtu in prilagodi učni postopek posebnim potrebam otrok. Ljudska šola bodi torej enotna 8 letna obrazovna ustanova, učni načrt pa primerno upoštevaj mladinoslovne posebnosti učencev na poedinih razvojnih stopnjah.

4. Ali naj učni načrt uvažuje celost (stranjenost) v pouku?

Učni načrt naj uradno predpiše celostni pouk v l. in 2. šolskem letu. V smernicah naj se možnost globalizacije obravnavajo nekoliko natančneje. Pač pa se naj vedno bolj širi domačijski krog v smislu naslednjih letnih vodilnih idej: 1. in 2. šolsko leto: Ožja doma-

čija (n. pr. šolski okoliš, domača vas, fara i. sl.); 3. š. l.: Širša domačija (običajno domača zemljepisna enota, kakor Slov. gorice, Pohorje, Mislinjska dolina i. sl.); 4. š. l.: Ožja domovina (za nas Slovenija); 5. š. l.: Širša domovina (Jugoslavija); 6. š. l.: Naš prostor v Evropi (s posebnim ozirom na naše soses-

de); 7. š. l.: Človeštvo v borbi za srečo in napredek; 8. š. l.: Država in državljan. Te letne vodilne ideje bi vezale celotno snov v enoto, hkrati bi vodile učence od konkretnih domačijskih prilik vedno dalje; zadnje leto pa bi se izvršila končna poglobitev v korist pristne državljanske vzgoje.

Naše šolsivo in prosveta

(Nadaljevanje.)

Knjige.

Važen vzgojni činitelj je tudi knjiga. Po zaslugi raznih knjižniških družb, predvsem Mohorjeve družbe, ki je sama izdala doslej nad 21.000.000 izvodov knjig, ima danes skoro vsaka slovenska družina svojo družinsko knjižnico. Slovenci radi in mnogo čitajo. Številne nove knjige nudijo dobro izbiro po vsebini in so v zadnjem času tudi glede zunanje opreme na višku. Lep pregled razvoja v slovenskem knjištvu je pokazala razstava, ki jo je priredilo letos s podporo banovine društvo slovenskih književnikov. Pri tej razstavi je bil zelo plastično pokazan razvoj leposlovne in znanstvene slovenske knjige v zadnjih 20 letih.

Za širjenje mladinskih knjig si je pridobila v zadnjem času mnogo zaslug Mladinska matica, ki je izdala v 11 letih svojega obstoja že nad 1.000.000 izvodov mladinskih knjig.

Ze bežen pogled na statistiko izvirnih del dokazuje, da se je naša književna proizvodnja posebno v zadnjih 2 letih močno poživila. Končna statistika za leto 1938. še ni mogoča, v letu 1937. pa je izšlo, če tudi izločimo razne pratike, koledarje, izvestja in podobne knjižni drobci, 282 slovenskih knjig, med temi 37 v tujini. Izvirnih del je bilo 239, prevodov pa 43. V primeri z letom 1936. je naraslo število izdanih del v letu 1937. za 46.

Po vsebini je številčno na prvem mestu leposlovje z 61 knjigami, nato sledijo umetnost z 31, nabožno slovstvo s 24, poljedelstvo, industrija in obrt s 17 knjigami.

Listi.

Naši ljudje segajo radi tudi po listih in revijah. Čudno je, da more naš narod vzdrževati tako veliko število listov; imamo namreč 7 dnevnikov, 2 lista izhajata dvakrat tedensko, dva trikrat tedensko, 26 pa jih izhaja enkrat tedensko, mesečnikov imamo 116, vseh pa 231. Število teh listov se je dvignilo v preteklem letu za 24.

Največ naročnikov ima seveda Ljubljana, ki ji sledijo radovljiški srez, laški, kranjski, celjski, mariborski-levi breg, logaški, ljubljanska okolica, prevaljski itd. Najmanj naročnikov imajo lendavski, ljutomerski, murskosloboški, šmarški in krški okraj.

Društva.

Veliko prosvetno delo na deželi vršijo tudi društva. Društveno življenje je pri nas silno živahno. Po stanju 31. avgusta 1938. je bilo v naši banovini 6014 društev z 2197 odseki. Med temi je 850 prosvetnih društev z 1310 odseki, 229 pevskih in glasbenih društev z 52 odseki, 28 znanstvenih društev s odseki itd.

Prosvetna društva so povečini včlanjena v Zvezi prosvetnih društev v Ljubljani in v Mariboru, v Zvezi kulturnih društev v Ljubljani in v Mariboru, v Zvezi kmetijskih fantov in deklet in v Vzajemnosti. Pevska društva pa so včlanjena v Pevski zvezi, v Hubadovi in Ipavčevi župi.

Knjižnice.

Za nadaljno izobrazbo mladine in odraslih skrbijo tudi knjižnice, s katerimi smo prav dobro preskrbljeni.

Po stanju 31. avgusta 1938. imamo skupaj 2642 knjižnic (od lani + 10 z 1.585.778 knjig oziroma 1.403.278 letno izposojenih).

Podpore.

Prosvetno in kulturno življenje je bilo v preteklem letu izredno živahno. Banska uprava je z zanimanjem motrila to živahno delo in je pomagala, kjer se je pokazala potreba in kolikor je mogla.

Od 1. novembra 1937. do 1. novembra 1938. je bilo razdeljenih za ljudsko prosveto iz banovinskega proračuna skupno 1.763.795 din.

SKLEP

I.

Če se na kratko premotri celoten položaj, zlasti z ozirom na lani izražene želje in pa na glavne potrebe v prihodnosti, bi bilo omeniti:

Pri ljudskem šolstvu se kaže letos posebej v zunanjem oziru, pa tudi v notranjem — nekaj napredka. Število šol se je zopet dvignilo, sezidalo se je 9 poslopij, več jih je v zidavi ali pripravi, — potrebno bi jih bilo seveda še več, ko bi bilo več kreditov na razpolago. Tudi število učiteljstva se je precej dvignilo in šolski obrat nekoliko izboljšal.

Število učencev in učenk v ljudskih šolah je leto za letom večje. Zaradi tega je tudi treba odpirati nove oddelke. Zal pa ni na razpolago dovolj učilnic in učnih moči. To dvojno pomanjkanje je pač največja ovira lepšemu razvoju našega ljudskega šolstva.

Glede učnih moči je bilo pri prosvetnem oddelku nešteto posredovanj. Povsod bi hoteli imeti le dobre učitelje in sicer v polnem številu. Kjer se je le dalo, je banska uprava ustregla upravičenim željam prebivalstva. — Pritožbe so bile seveda večkrat take narave, da jim je bilo težko ustreči. Naravno je, če

je bilo v splošnem premalo učiteljev, da jih v nekih krajih ni bilo mogoče dovolj nastavit. Vendar se je letos položaj v splošnem izboljšal.

Prav tako se ne more trditi, da bi bilo učiteljstvo v obmejnih krajih vobče slabše nego v notranjosti banovine. Neresnična je tudi trditev, da je pri banški upravi prišlo v navado, da se ljudskošolsko učiteljstvo po kazni premešča na mejo, zlasti v Prekmurje. Kakor je bilo že na drugem mestu omenjeno, so bile v preteklem letu le 3 premestitve po kazni. Prva iz Rajhenaua, srez Kočevje, v Ravne, srez Slovenj Gradec, druga iz Rake, srez Krško, v Gorico, srez Gornji grad, tretja pa iz Telč, srez Krško, v Kostivnico, srez Šmarje pri Jelšah. Kazenske premestitve v Prekmurje tedaj sploh ni bilo.

V pogledu večje izdatnosti pouka, zlasti kmetijskega, se skuša doseči, kar se pač da. Kjer je učitelj sposoben za te vrste pouk, se itak vrši praktičen pouk v sadjarstvu, vrtnarstvu, čebelarstvu itd., sicer pa je v učnem načrtu to predpisano. Na to so bili opozorjeni tudi šolski nadzorniki.

Drugače bo treba tudi v tem oziru vzbuditi več zanimanja pri učiteljskem naraščaju, na drugi strani pa ustvariti boljše pogoje za ta pouk z ožjo naslonitvijo učnih načrtov na krajevne potrebe. Zato bi bilo nujno, bolj smotno in podrobno izgraditi v učnem oziru višje ljudske šole ter jih preskrbeti z vsem potrebnim (knjigami, učili i. dr.).

Kar se tiče knjig za šolske knjižnice, jih mora knjižničar oz. šolski upravitelj prej pregledati, ocenjuje pa knjige tozadevno glavni prosvetni svet in potem izdaja odobritve ministrstva prosvete; banska uprava na knjige lahko le opozarja.

Ker je znano, da se le zelo težko dosežejo dovoljni učni uspehi v nerazdeljenih šolah, se bodo povsod, kjer bo to le mogoče, te šole razširile z ustanovitvijo novih oddelkov. Kajpada so vse razširitve odvisne od novih učiteljskih namestitev. Ker bo letos verjetno izčrpana vsa rezerva učiteljskega naraščaja, je nujno potrebno, da se zopet začne dovoljevati v 1. letniški učiteljski vpis učencev vsaj v 2 vzporednicah.

Banska uprava je po uredbi o vzdrževanju ljudskih šol v znatni večini nosila stroške naših ljudskih šol ter je, oziroma bo do konca marca porabila v ta namen 16.491.000 din. Tu pa še niso všteti zneski, ki so bili raznim šolam nakazani v obliki podpore za popravila šol, inventar, knjižnice, kakor tudi ne podpore za večja zidanja in prezidavanja šolskih poslopij. Vse te podpore znašajo skupaj 1.000.000 din.

V tekočem proračunskem letu se v šolskem gospodarstvu že pozna blagodejni vpliv navedene uredbe. Šole prejemajo denar redno in lahko redno izpolnjujejo svoje obveznosti. Spori med krajevnimi šolskimi odbori in upravnimi občinami zaradi neizplačanih prispevkov so po večini prenehali. Proračuni A šolskih občin obremenjujejo upravne občine do zmogljive višine in se v splošnem proračunane vsote redno izplačujejo. Zadnja uvaževanja vredna nesoglasja materialnega značaja pa bodo brez dvoma prenehala takoj, ko bodo likvidirani še zadnji zaostanki upravnih občin šolskim občinam, ki danes znašajo še več milijonov dinarjev.

Gradnja novih učilnic oziroma šolskih poslopij je bila uspešna, saj se je dogradilo 9 šolskih poslopij. Za kritje gradbenih stroškov je prispevala banska uprava vse razpoložljive kredite.

Priprave, da se zgradi nova šolska poslopja, se vrše v 8 krajih, tako med Pincami in Benico, v Hodošu i. dr. Banovina bo gradnja teh šol v mejah razpoložljivega kredita podprla. Z gradnjo raznih šol pa seveda ne gre začet, dokler šolske občine ne oveskrbe večje vsote za kritje gradbenih stroškov. Še le potem se tudi morejo upoštevati prošnje za podporo.

Posebnega stavbnega fonda za obmejne kraje sprično pomanjkanja sredstev za enkrat ni bilo mogoče ustanoviti; pomagati si moramo z obstoječim fondom brezobrestnih posojil, ki se vsako leto večja in rabi itak zlasti v te namene.

Banska uprava smatra za svojo dolžnost, da sredstva prihodnjega proračuna v glavnem usmeri na našo severno mejo; tam so šolske zgradbe v takem stanju, da so v škodo ugledu naše države in posebej naše banovine.

Pri postavljanju novih šolskih poslopij bo kraljevska banska uprava imela v vidu potrebo, da ima vsak slovenski otrok dovolj blizu v šolo, da bo imel od šole primerne koristi. Podpirala bo sistem manjših šol, ki pa bodo morale biti gostejše in vsakemu otroku brez posebnih naporov dostopne.

Predvidene so tudi podpore za analfabet-ske tečaje in za ustanovitve in vzdrževanje nekaj otroških vrtcev.

Pri odobravanju šolskih proračunov bo banska uprava podpirala težnjo krajevnih šolskih odborov, da si postopoma zbero stavbne sklade, zakaj brez teh se ne morejo sezidati ali dozirati potrebna šolska poslopja.

(Dalje prihodnjic.)